ROCZNIKI TEOLOGICZNE
Tom XXXVIII-XXXIX, zeszyt 1 – 1991-1992

PIOTR GRYZIEC OFMConv

CHARYZMAT PARAKLEZY

Charyzmat paraklezy jest wyraźnie wymieniony w zestawie charyzmatów znajdującym się w Liście do Rzymian 12, 6-8. Interesujący nas fragment brzmi: „εἴτε ὁ παρακαλῶν ἐν τῇ παρακλήσει”. Grecki czasownik παρακαλέω ma bardzo szeroką skalę znaczeń[1]; u Pawła oznacza zwykle zachęcające napomnienie lub pocieszenie[2], stąd Biblia Tysiąclecia mówi o darze napominającego, natomiast Biblia Poznańska o zachęcaniu. K. Romaniuk słowo ὅ παρακαλῶν tłumaczy jako „podnoszący na duchu”, niemieccy egzegeci oddają zaś powyższy imiesłów zwykle przez *Seelsorger* [duszpasterz] (troszczący się o dusze, duszpasterz)[3].

Bezpośredni kontekst nie przynosi danych do rozstrzygnięcia, jakie znaczenie słowa παρακαλεῖν należy tutaj odczytać. Interesujące jest nie tylko samo znaczenie terminu παρακαλεῖν, lecz także charakter i dalsze implikacje wspomnianego charyzmatu, tym bardziej że w Pawłowej teologii słowa Bożego termin παρακαλειῦ spełnia bardzo istotną rolę[4].

Zanim jednak przejdziemy do szczegółowej egzegezy tekstu Rz 12, 6-8, warto odwołać się do innego fragmentu Listu do Rzymian, gdzie także jest mowa o pewnym charyzmacie, który został zinterpretowany przez Pawła za pomocą czasownika συμπαρακαλέω, będącego złożeniem przedrostka συν i słowa παρακαλεῖν. Analiza tego fragmentu może rzucić wiele światła na rozumienie charyzmatu paraklezy.

---

[1] Por. O. S c h m i t z. παρακαλέω, παράκλησιζ. TWNT V 792-797; J. T h o m a s. παρακαλέω. EWNT III 54-64.

[2] Por. m.in. H. S c h l i e r. *Die Eigenart der christlichen Mahnung nach dem Apostel Paulus*. W: t e n ż e. *Besinnung auf das Neue Testament. Exegetische Aufsätze und Vorträge*. Bd. 2. Freiburg 1964 s. 340-357.

[3] Tak m.in.: U. Wilckens, H. W. Schmidt, P. Stuhlmacher, W. de Boor, E. Käsemann.

[4] Na ten temat por. P. G r y z i e c. παρακαλεῖν *w listach Pawłowych*. Lublin 1991 (rozprawa doktorska, mps).

I. „Χάρισμα πνευματικόν” (Rz 1, 11-12)

Na wstępie Listu do Rzymian Paweł kilkakrotnie podkreśla swoje pragnienie osobistego spotkania się z rzymskimi chrześcijanami. Najpierw „prosi we wszystkich modlitwach”, by nadarzyła mu się okazja przybycia do Rzymu (Rz 1, 10), następnie powtarza, że chce ich zobaczyć[5]. Silne pragnienia Apostoła podkreśla użyty czasownik ἐπιποθέω[6].

Cel tak bardzo pożądanej wizyty we wspólnocie rzymskiego Kościoła został wyrażony w Rz 1, 11-12:

> ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς τοῦτο δέ ἐστιν συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.

Kluczowe dla wyżej przytoczonej wypowiedzi określenie χάρισμα πνευματικόν jest hapax legomenon w NT. Wyrażenie to jest o tyle zaskakujące, że już samo słowo χάρισμα jest ze swej natury „duchowe”, a w większości wypadków onacza wprost dar Ducha Świętego[7]. Dlatego przymiotnik πνευματικόν wydaje się być tutaj zupełnie zbędny. Większość egzegetów pomija tę trudność, stwierdzając po prostu, że πνευματικόν ma jedynie uwypuklić fakt pochodzenia χάρισμα od Ducha Świętego[8]. U. Wilckens uważa, że używając tego wyrażenia, Paweł chce przedstawić się rzymskim chrześcijanom jako charyzmatyk[9], w kontraście do 1, 5, gdzie występuje jako apostoł pogan. Do zupełnie innych wniosków doszedł E. E. Ellis[10]. Zauważył mianowicie, że o ile termin χάρισμα uży-

---

[5] „ιδεῖν” może znaczyć również „powtórnie zobaczyć”, niemniej równie dobrze w NT, jak i w powszechnym języku greckim może chodzić o „zobaczenie po raz pierwszy” (por. Łk 9, 9; 23, 8; Dz 28, 20). Może znaczyć także „poznać” (Ga 1, 18 n.). Por. H. S c h l i e r. *Der Römerbrief.* Freiburg–Basel–Wien 1977 s. 38. Herder TKNT 8. Por. O. M i c h e l. *Der Brief an die Römer.* 4. Aufl. Göttingen 1966 s. 48. KEK 4. Por. E. K ä s e m a n n. *An die Römer.* 3. Aufl. Tübingen 1974 s. 16. HNT 8a.

[6] Znaczy on: „gorąco pragnąć, tęsknić” (por. Baur 603).

[7] Por. przede wszytkim 1 Kor 12, 4: „Różne są charyzmaty (χαρισμάτα), ale jeden Duch”. E. K ä s e m a n n (jw. s. 16) komentując to wyrażenie, stwierdza: „Według 1 Kor 12, 2 nn. wszystkie charyzmaty są πνευματικά, lecz Paweł unika tego ostatniego terminu, gdzie tylko może, i zastępuje go tym pierwszym”. Por. t e n ż e. *Geist und Geistesgaben im NT.* RGG (1958) II 1272-1279; H. C o n z e l m a n n. χάρισμα. TWNT IX 395; M. K e t t u n e n. *Der Abfassungszweck des Römerbriefes.* Helsinki 1979 s. 144.

[8] Por. H. W. Schmidt (*Der Brief des Paulus an die Römer.* 2. Aufl. Berlin 1966 s. 25. THKNT 6): „Auf πνευματικόν einen besonderen Nachdruck legt: nichts Eigenes will ich euch aufdrängen, sondern Gottes Geist soll wirken”. Podobnie Th. Z a h n. *Der Brief des Paulus an die Römer.* 2 Aufl. Leipzig 1925 s. 59; Ch. K. B a r r e t t. *A Commentary on the Epistle to the Romans.* London 1973 s. 25. BlackNTC; S c h l i e r, jw. s. 38.

[9] Por. *Der Brief an die Römer.* Zürich 1978 s. 79. EKK 6/I. Podobnie M i c h e l, jw. s. 44.

[10] *Spiritual Gifts in the Pauline Community.* NTS 20:1974 s. 129. Podobne rozróżnienie przeprowadza F. A. S u l l i v a n. *Charyzmaty i odnowa charyzmatyczna.* Przeł. T. Micewicz. Warszawa 1985 s. 17-19.

wany jest na określenie wszystkich rodzajów darów Ducha Świętego[11], o tyle określenie πνευματικόν jest przez Pawła zarezerwowane dla darów, które wiążą się z natchnioną słowną proklamacją. Wspomniane w 1 Kor 9, 11 słowo πνευματικά, które Apostoł „zasiał" wśród Koryntian, w bezpośrednim kontekście jest określone jako „głoszenie Ewangelii". Według 1 Kor 12, 1 określenie πνευματικά jest związane z mówieniem „pod natchniem Ducha" (ἐν πνεύματι). Podobnie τὰ πνευματικά, które zapowiada temat 14 rozdziału, jest następnie egzemplifikowane jako dar proroctwa i języków, a także śpiewania hymnów, nauczania, objawiania rzeczy zakrytych i wyjaśniania języków (1 Kor 14, 26). Tak więc przymiotnik πνευματικόν, uzupełniając rzeczownik χάρισμα, nie tworzy tautologii, lecz precyzuje, o jakiego rodzaju charyzmat chodzi autorowi listu.

Jednak nawet powyższa interpretacja przymiotnika πνευματικόν jeszcze wszystkiego nie wyjaśnia. Aby stwierdzić, jaki konkretny charyzmat miał Paweł na myśli, należy przyjrzeć się bliżej bezpośredniemu kontekstowi.

1. Rzeczownik χάρισμα poprzedzony jest zaimkiem nieokreślonym τι[12]. Paweł nie zna dobrze sytuacji w gminie rzymskiej. Nie wie, jakie charyzmaty Rzymianie już odkryli w swojej wspólnocie. Dopiero po spotkaniu ze wspólnotą okaże się, na czym ma polegać przyniesiony przez Pawła dar[13]. Do Koryntian, których problemy znał bardzo dobrze, napisał, że „nie brakuje im żadnego charyzmatu" (1 Kor 1, 7). Określenie μηδὲν χάριομα jest tutaj pewnego rodzaju przeciwstawieniem do τι χάρισμα z Rz 1, 11b.

2. Zasygnalizowany paralelizm między początkiem 1 Kor i Rz ma jeszcze szerszy zasięg[14]. Fakt ten pomoże nam rzucić więcej światła na interpretację zwrotu χάρισμα πνευματικόν. Obydwa listy, co zresztą należało do ówczesnego schematu epistolarnego[15], rozpoczynają się od dziękczynienia: „Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου περὶ ὑμῶν" (1 Kor 1, 4; Rz 1, 8; por. także 1 Tes 1, 2). W 1 Kor 1, 4 przedmiotem dziękczynienia jest „łaska dana w Jezusie Chrystusie" Koryntianom, natomiast w Rz 1, 8 Apostoł dziękuje Bogu za wiarę Rzymian, „o której mówi się po całym świecie". Dalszy ciąg listu brzmi:

[11] W 1 Kor 12, 1-6 Paweł używa czterech określeń: πνευματικα, διακονίαι, ἐνεργημάτα ι χαρισμάτα, z tym że tego ostatniego także w szerszym sensie, obejmującym także pozostałe grupy. Por. H. S c h ü r m a n n. *Die geistliche Gnadengaben in den paulinischen Gemeinden*. Leipzig 1966 s. 27-32. BG-NT 18.

[12] Käsemann twierdzi, że „das sonderbare τι in 11b hält alle Möglichkeiten offen" (*Der Brief an die Römer* s. 16).

[13] Por. M i c h e l, jw. s. 48. Podobnie E. B e s t. *The Letter of Paul to the Romans*. Cambridge 1967 s. 13.

[14] Na ten temat por. J. R. R i c h a r d s. *Romans and First Corinthians*. NTS 13:1966/67 s. 14-30.

[15] Por. J. T. S a n d e r s. *The Transition from Opening Epistolary Thanksgiving to Body in the Letters of the Pauline Corpus*. JBL 81:1962 s. 384-362.

W Nim [tj. Chrystusie] zostaliście wzbogaceni we wszystko: we wszelkie słowo i wszelkie poznanie [6]tak, że świadectwo Chrystusowe utrwaliło się w was [7]tak, że nie brakuje wam żadnego charyzmatu (μηδενὶ χαρίσματι), gdy oczekujecie objawienia się Pana naszego Jezusa Chrystusa. [8]On też będzie umacniał was aż do końca, abyście byli bez zarzutu w dzień Pana naszego Jezusa Chrystusa (1 Kor 1, 5-8).

„Wszelkie słowo" (πᾶς λόγος) i „wszelkie poznanie" (πάση γνώσις) mają swoje odpowiedniki w katalogu charyzmatów w 1 Kor 12, 8: „Jednemu dane jest przez Ducha słowo mądrości (λόγος σοφίας), drugiemu słowo poznania (λόγος γυώσεως)"[16]. Skoro odpowiednikiem „łaski" z 1 Kor jest „wiara" Rzymian, to co jest odpowiednikiem „świadectwa Chrystusowego"? Większość egzegetów uważa, że gen. τοῦ Χριστοῦ należy traktować jako gen. objectivus – świadectwo „o Chrystusie", w takim zaś wypadku jest ono synonimem Ewangelii, kerygmatu, który stanowi bazę dla ugruntowania życia wiary[17]. Także występujące w bezpośrednim kontekście terminy: „słowo" i „poznanie", znajdują się w tym samym nurcie znaczeniowym. M. Kettunen sugeruje, że χάρισμα mogłoby być „darem chrześcijańskiego" poznania[18], tym bardziej że βεβαιοῦν w 1 Kor 1, 6. 8 jest synonimem στηρίζειν z Rz 1, 11b.

3. Na związek Pawłowego χάρισμα z Ewangelią wskazują liczne paralele z 1 Tes. Termin εὐαγγέλιον, jak i związany z nim czasownik εὐαγγελίζομαι wybijają się jako motyw przewodni zarówno w Rz 1 (por. 1, 1. 9. 15. 16), jak i w 1 Tes 1-2 (por. 1 Tes 1, 5; 2, 2. 4)[19]. Przymiotnik πνευματικόν mógłby być aluzją do 1 Tes 1, 5, według którego głoszenie Ewangelii dokonało się ἐν πνεύματι ἁγίῳ[20]. Wreszcie Tymoteusz, który został wysłany do Tesaloniki dla umocnienia tamtejszych chrześcijan, został przez Pawła nazwany współpracownikiem Bożym[21] – ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ (1 Tes 3, 2).

4. M. Kettunen twierdzi, że przez czasownik μεταδῶ Paweł podkreśla różnicę w stosunku do δῶ. Słowo μεταδίδωμι bardziej oznacza „dzielić się tym, co się samemu posiada", niż „przekazać"[22]. Ten sam czasownik został użyty przez Pawła w 1 Tes 2, 8: „Chcieliśmy wam dać (μεταδοῦναι) nie tylko Ewangelię Bożą". Kettunen słusznie powołuje się na ten tekst jako paralelny do rozważa-

---

[16] Michel (jw.) nawiązuje do tej paraleli: „Erst in der Begegnung mit der Gemeinde wird sich herausstellen, welches Wort, welche Erkenntnis, welche Glaubenstärkung der Gemeinde nottut".

[17] Tak H.-J. K l a u c k. *1. Korintherbrief.* Würzburg 1984 s. 19. NEchter 7; Por. F. L a n g. *Die Briefe an die Korinther*. Göttingen 1986 s. 18. NTD 7.

[18] Zob. jw. s. 146.

[19] Ponadto kilkakrotnie jako „λόγος τοῦ θεοῦ".

[20] Por. Kol 1, 9; por. K e t t u n e n, jw. s. 146.

[21] Niektóre warianty zamiast „współpracownik" mają „sługa" („διακονος").

[22] K e t t u n e n, jw.; por. Rz 12, 8; Ef 4, 28; Łk 3, 11. Podobnie M. -J. L a g r a n g e. *Saint Paul. Epître aux Romains*. 2 ed. Paris 1951 s. 14; S c h l i e r. *Der Römerbrief* s. 38.

nego[23], jednak paralelizm ten nie daje podstaw, aby wnioskować, jak to czyni wielu egzegetów, że χάρισμα πνευματικόν jest synonimem głoszenia Ewangelii[24]. Przeciwko takiemu wnioskowi świadczą następujące fakty: a) sama Ewangelia nigdzie nie jest przez Pawła nazywana charyzmatem; b) nie spełnia ona definicji charyzmatu według 1 Kor 12[25].

Ze wspomnianej wyżej paraleli można natomiast wyprowadzić inny wniosek. Ewangelia jest werbalizacją zbawczego orędzia, a zatem w przytoczonym zdaniu termin μεταδίδωμι wyraża słowny jej przekaz. Analogicznie można się spodziewać, że w Rz 1, 11 chodzi o charyzmat, który wymaga werbalizacji, aby zaczął „funkcjonować" we wspólnocie, i na tym właśnie polegałoby owo „przekazanie"[26].

5. Celem charyzmatu jest umocnienie (εἰς τὸ στηριχθῆναι). Tymoteusz, pełnomocnik Apostoła, został wysłany do Tesaloniki εἰς τὸ στηρίζαι tamtejszych chrześcijan (1 Tes 3, 2)[27]. Użyta w Rz 1, 11b strona bierna tego czasownika wyraża natomiast tzw. passivum divinum[28]. Paweł chce podkreślić, że istotnym sprawcą umocnienia jest Bóg, on zaś jest tylko pośrednikiem. Chce „postawić swój ludzki udział w cieniu działania Boga"[29].

6. Przejście do drugiej części zdania dokonuje się za pomocą zwrotu τοῦτο δέ ἐστιν. Większość komentatorów twierdzi, że Paweł koryguje w ten sposób swoją myśl i szerzej wyjaśnia, jakie skutki ma przynieść „charyzmat umocnienia"[30]. Korekta ta brzmi:

> συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ (Rz 1, 12).

---

[23] Zob. jw. s. 146.

[24] Tak sugeruje K. K e r t e l g e. *Der Brief an die Römer*. Leipzig 1970 s. 31; por. J. H e r t e n. *Charisma – Signal einer Gemeindetheologie des Paulus*. W: *Kirche im Werden*. Hrsg. J. Hainz. München 1976 s. 76 n.

[25] Käsemann (*Geist und Geistesgaben*) tak przedstawia Pawłową definicję charyzmatu: „Charisma ist [...] die Individuation der spezifische Anteil der jedem Christen mit der Teufe gegeben Gnade und, da Gabe stets verpflichtet, der Gemeinde lebendig macht, Christus Gehorsam begründet, zugleich spezifischer Anteil an der Diakonie".

[26] Nie ma podstaw interpretacja, jaką prezentuje J. K. P a r r a t t. *Rom 1, 11 and Ga 3, 5. Pauline Evidence for the Laying on of Hands*. ExT 79:1967 s. 151. W określeniu „μεταδίδωμι" widzi on ryt nałożenia rąk, jako sposób przekazywania charyzmatów (odwołując się do opisów z Dz).

[27] Por. także 1 Tes 3, 12; 2 Tes 2, 17; 3, 3; Dz 14, 22; 15, 32. 41; 18, 23.

[28] Por. S. L y o n n e t. *Exegesis Epistulae ad Romanos*. Romae 1963 s. 58. Skrypt Pont. Inst. Biblicum, p. 1. Podobnie S c h m i d t, jw. s. 25; J. M u r r a y. *The Epistle to the Romans*. Grand Rapids 1959 s. 22.

[29] K e t t u n e n, jw. s. 148.

[30] Por. K ä s e m a n n. *An die Römer* s. 16; S c h l i e r. *Der Römerbrief* s. 28; B a r r e t t, jw. s. 25; M i c h e l, jw. s. 48; M u r a y, jw. s. 22; C o n z e l m a n n, jw.

Co owa poprawka wnosi do treści tekstu? Wielu sądzi, że chodzi o wskazanie na wzajemność działania – nie tylko Paweł chce umocnić Rzymian, lecz i sam spodziewa się doznać umocnienia. Zarówno on, jak i adresaci listu mają być dawcami i odbiorcami daru[31].

Taka interpretacja nie wyjaśnia jednak wielu problemów natury filologicznej, jak też nie znajduje potwierdzenia w tekstach paralelnych w 1-2 Tes i 2 Kor.

7. Jeden z tekstów paralelnych, do którego odwołują się komentatorzy, odnosi się do Tymoteusza, wysłanego do Tesaloniki: εἴς τὸ στηρίζαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑπὲρ τῆς πίστεως ὑμῶν. Pierwsza symptomatyczna różnica między obydwoma tekstami polega na tym, że w Rz 1, 11n. zarówno słowo στηρίζω, jak i παρακαλέω zostały użyte w stronie biernej. W takim razie także w drugim passivum (συμπαρακληθῆναι) należy widzieć passivum divinum[32], tym bardziej że:

a) w zdaniu brak wyraźnie wymienionego podmiotu;

b) wyrażenie ἐν ἀλλήλοις odnosi się do wiary, a nie do czasownika στηριχθῆναι[33];

c) słowo παρακαλεῖν w podobnej sytuacji w 2 Kor wyraźnie wskazuje na Boga jako podmiot działania[34];

d) M. Kettunen twierdzi, że da się udowodnić, że w listach Pawłowych gmina nigdy nie występuje jako podmiot utwierdzenia wiary Apostoła[35].

8. Druga różnica dotyczy przyimka rządzącego rzeczownikiem πίστις. W 1 Tes 3, 2 wiara była przedmiotem umocnienia (ὑπὲρ τῆς πίστεως)[36], natomiast w Rz 1, 12 występuje zwrot διὰ τῆς πίστεως. Διά z gen. wskazuje zwykle na przyczynę pośrednią lub sposób działania[37]. Jako przykład można przywołać znany już tekst:

> διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοί, ἐφ᾽ ὑμῖν
> .... διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως (1 Tes 3, 7).

---

[31] Tak m.in. C o n z e l m a n n, jw. s. 395; S c h l i e r. *Der Römerbrief* s. 39; B a r r e t t, jw. s. 25; B e s t, jw. s. 13. Niektórzy tę poprawkę tłumaczą skromnością Apostoła, tak: S c h m i d t, jw. 25; M u r r a y, jw. s. 22; P. S t u h l m a c h e r. *Der Brief an die Römer* s. 28. K. Romaniuk (*List do Rzymian*. Poznań 1978 s. 85) sądzi, że Apostoł chce w ten sposób zjednać sobie życzliwość gminy.

[32] Co prawda literalnie jako gen. auctoris występuje tutaj wiara, ale tam, gdzie dzieje się coś za przyczyną wiary, zawsze działa Bóg.

[33] Jak słusznie zauważa K e t t u n e n, jw. s. 155.

[34] „Pocieszyciel (ὁ παρακαλῶν) udręczonych, Bóg, pocieszył (παρεκάλεσεν) i nas" (2 Kor 7, 6). „Tak więc zostaliśmy pocieszeni (παρακεκλήμεθα)" – 2 Kor 7, 13.

[35] K u t t u n e n, jw. 156.

[36] Niektóre świadectwa tekstu mają „περί, co jednak nie zmienia sensu zdania. Zresztą wyraźny komentarz do tej sytuacji daje sam Apostoł w 3, 5: „Posłałem (Tymoteusza), aby zbadał waszą wiarę, czy przypadkiem nie zwiódł was kusiciel i czy nasz trud nie okazał się daremny".

[37] Zerwick 112-114; Bl-Debr-Rehkopf 223, 3-4.

Zwrot ἐφ᾽ ὑμῖν jest tu odpowiednikiem ἐν ὑμῖν z Rz 1, 12 i określa miejsce działania. Przyczyną pośrednią pociechy Pawła była natomiast umocniona przez Tymoteusza wiara Tesaloniczan. Ostatecznym zaś sprawcą pociechy – sam Bóg (passivum divinum).

9. Th. Zahn zwraca uwagę na różnicę, której nie zauważa wielu komentatorów, między wyrażeniem τοῦτο δέ ἐστιν, będącym hapax legomenon w NT, a τουτέστιν, występującym kilkakrotnie w NT[38]. Także O. Michel twierdzi, że wyrażenie τοῦτο δέ ἐστιν nie objaśnia ani nie koryguje znaczenia στεριχθῆναι (jak miałoby to miejsce w przypadku użycia słowa τουτέστιν), lecz dotyczy korekty podmiotu[39], cała zaś dalsza część zdania wprowadza nową myśl, wynikającą z poprzedniej części. Egzegeci zauważają też, że zdanie Rz 1, 11-12 nie jest zbudowane poprawnie pod względem gramatycznym. Dlatego H. Lietzmann uważa, że τοῦτο δέ ἐστιν συμπαρακλῆθναι należałoby poprawić na ἵνα συμπαρακληθῶ[40]. W ten sposób uzyskamy zdanie celowe, według którego pociecha Apostoła byłaby wynikiem umocnienia wiary Rzymian.

10. Jak już wspomnieliśmy, wyrażenie ἐν ἀλλήλοις odnosi się do wiary. W takim kontekście bardziej logiczne wydaje się przetłumaczenie tego zwrotu jako „wspólna" a nie „wzajemna" wiara[41], gdyż ten drugi wariant wydaje się być mało zrozumiały. Tak samo należy potraktować paralelne określenie ὑμῶν τε καὶ εμοῦ. „Przez akcent położony na gen. zostało wyeksponowane, że na jedności i wspólnocie wiary zasadza się pociecha Pawła"[42].

11. Dochodzimy wreszcie do słowa συμπαρακλῆθναι. Jest to hapax legomenon w NT, występuje jednak w klasycznej literaturze greckiej. Przedrostek συν- oznacza najczęściej „wspólnie", „razem". Stąd określenie συμπαρακαλέω zwykle tłumaczy się: „wspólnie pocieszyć się, zachęcić lub pokrzepić". Uwzględniając jednak fakt, że czasownik ten występuje w stronie biernej συμπαρακλῆθναι, należałoby przetłumaczyć jako „być wspólnie pocieszonym" (ewentualnie zachęconym czy podniesionym na duchu). Ponieważ już wcześniej stwierdzono, że sprawcą owej παράκλησις jest Bóg działający na gruncie wspólnej wiary, stąd συμπαρακλῆθναι nie może zawierać w sobie relacji wzajemności. Przedrostek συν- oznaczałby zatem, że zarówno Apostoł, jak i Rzymianie są wspólnie przedmiotem paraklezy, która pochodzi od Boga. Kettunen zwraca uwagę[43], że przedrostek συν- może mieć także sens czasowy. Wyrażałby wówczas równoczesność

[38] Por. jw. s. 61. Podobnie K e t t u n e n, jw. s. 155 n.

[39] Por. M i c h e l, jw. s. 48; K e t t u n e n, jw. s. 157.

[40] H. L i e t z m a n n. *An die Römer*. Tübingen 1971 s. 28. HNT 8.

[41] Tak tłumaczy to wyrażenie m.in. BT, K. Romaniuk, H. W. Schmidt.

[42] K e t t u n e n, jw. s. 159.

[43] Tamże s. 160.

czasową[44], co wcale nie stoi w sprzeczności z wyżej wyprowadzonym wnioskiem. Taka interpretacja miałaby swój odpowiednik w 2 Kor 1, 6 n., gdzie Paweł napisał: „gdy pocieszani jesteśmy (παρακαλούμεθα), to dla waszej pociechy".

12. Do tematu swojej apostolskiej wizyty w Rzymie Paweł powraca jeszcze raz w końcowej części listu:

> Mam nadzieję, że w czasie tej podróży[45] was odwiedzę i że wy mnie tam dalej wyprawicie, gdy już się trochę wami nacieszę (Rz 15, 24),

oraz:

> ...żebym za wolą Bożą z radością (ἐν χαρᾷ) do was przybył i mógł się dzięki wam pokrzepić (συναναπαύσωμαι) (Rz 15, 32).

Motyw radości (χαρά) spotykamy także w relacji z misji Tytusa w Koryncie (2 Kor 7, 6n. 13). Termin ten występował w kontekście „pociechy" pochodzącej od Boga. Istotne jest spostrzeżenie[46], że w obydwu cytowanych zdaniach Apostoł wymienia jedynie siebie jako przedmiot pociechy i radości. Także tutaj przedrostek συν- (w słowie συναναπαύω)[47] nie wprowadza wzajemności relacji, lecz dotyczy tylko Apostoła.

Dotychczasowa analiza egzegetyczna pozwala zinterpretować sytuację wyrażoną w Rz 1, 11 n. w następujący sposób:

– Paweł pragnie osobiście przybyć do Rzymu z charyzmatem, dzięki któremu może umocnić wiarę rzymskich neofitów;
– Skutkiem tego będzie jedność „we wspólnej wierze";
– Osiągnięty stan będzie równocześnie (συν-) przyczyną radości i „pociechy" Apostoła.

Pozostaje pytanie: O jaki konkretny charyzmat chodziło Pawłowi w sformułowaniu χάρισμα πνευματικόν? Wielokrotnie powoływaliśmy się na analogie dotyczące misji Tymoteusza (1 Tes 3, 2-8) oraz Tytusa (2 Kor 7, 6-15). Według 1 Tes 3, 2 zadaniem Tymoteusza było utwierdzenie wiary Tesaloniczan. Termin παρακαλεῖν wskazywał sposób, w jaki to utwierdzenie miało się dokonać – przez słowo apostolskiej paraklezy, które napomina i zachęca do postępowania godnego Boga. Dzięki podobnej akcji Tytusa w Koryncie sam Apostoł doznaje pociechy (2 Kor 7, 6. 13).

---

[44] Wulgata przekłada „simul". Podobnie Zerwick-Grosvenor: „to be encouraged at the same time in you".

[45] Chodzi o podróż do Hiszpanii.

[46] Por. Z a h n, jw. s. 62.

[47] Słowo „᾽αναπαύω" kilkakrotnie występuje w LXX jako synonim „παρακαλέω".

W kontekście przytoczonych analogii możemy powrócić do interpretacji słowa συμπαρακληϑῆναι. Trudny do egzegezy przedrostek συν- może naprowadzić na myśl, że także στηριχϑῆναι jest celem paraklezy apostolskiej, jednak autor posłużył się dwoma różnymi czasownikami (στηριχϑῆναι i συμπαρακληϑῆναι), aby podkreślić, że „«παράκλησις» Apostoła jest innego rodzaju niż ta, której ma doznać gmina”[48]. „Gmina ma być umocniona, Apostoł pocieszony”[49]. „Wizyta w Rzymie może przynieść według przewidywań Apostoła korzyść dwustronną: nie tylko on swoim apostolskim słowem ma nadzieję podnieść na duchu wiernych, lecz także oni swoją wiarą i uległością pokrzepią pełne zatroskania serce Apostoła”[50].

Po analizie określenia χάρισμα πνευματικόν z Rz 1, 11 omówimy termin ὁ παρακαλῶν z Rz 12, 8, a następnie skonfrontujemy ze sobą obydwa miejsca biblijne.

II. „ὁ παρακαλῶν” według Rz 12, 8

Zestaw charyzmatów w Rz 12, 6-8 ma charakterystyczną strukturę literacką:

εἴτε	προφητείαν	κατὰ	τὴν	ἀναλογίαν τῆς πίστεως
εἴτε	διακονίαν	ἐν	τῇ	διακονίᾳ
εἴτε	ὁ διδάσκων	ἐν	τῇ	διδασκαλίᾳ
εἴτε	ὁ παρακαλῶν	ἐν	τῇ	παρακλήσει
	ὁ μεταδιδοὺς	ἐν		ἁπλότητι
	ὁ προϊστάμενος	ἐν		σπουσῇ
	ὁ ἐλεῶν	ἐν		ἱλαρότητι

1. Najwięcej trudności sprawia komentatorom umieszczony na drugim miejscu charyzmat posługiwania – διακονία. Διακονιαί występują w 1 Kor 12, 5, obok χαρισμάτα i ἐνεργημάτα, jako jedna z kategorii darów Ducha Świętego. Tutaj natomiast διακονία występuje pod wspólnym nagłówkiem χαρισμάτα. W żadnym zestawie charyzmatów διακονία nie jest wymieniona jako oddzielny specyficzny dar. Stąd wielu egzegetów uważa, że termin ten stanowi nomen genericum[51]. Jeśli tak, to bardzo osobliwe wydaje się umieszczenie diakonii między proroc-

[48] K e t t u n e n, jw. s. 160.

[49] M i c h e l, jw. s. 49.

[50] R o m a n i u k, jw. s. 84.

[51] Tak m.in. Z a h n, jw. s. 546; L a g r a n g e, jw. s. 299; S c h l i e r. *Der Römerbrief* s. 370; U. W i l c k e n s. *Der Brief an die Römer III*. 2. Aufl. Zürich 1989 s. 14-15. E. Käsemann dzieli charyzmaty na trzy kategorie: charyzmaty przepowiadania, służebne oraz kierowania.

twem a darem nauczania. J. Roloff opierając się na strukturze literackiej twierdzi[52], że cztery pierwsze charyzmaty na liście[53] związane są z przepowiadaniem słowa, podczas gdy pozostała triada określa praktyczne posługi i pomoce w gminie. O. Michel dopatruje się tu analogii z posługą słowa (διακονία τοῦ λόγου), o jakiej mowa w Dz 6, 4[54].

Z faktu, że dwa pierwsze dary określone są za pomocą rzeczowników abstrakcyjnych w acc. (προφητείαν, διακονίαν), następne natomiast występują w formie imiesłowów, H. Schürmann wnioskuje, że Paweł w ten sposób chce przeciwstawić dar proroctwa posługom, które następnie przykładowo wymienia na dalszych pozycjach listy[55]. Podobne przeciwstawienie występuje w 1 P 4, 11:

> Służcie sobie nawzajem tym darem (χάρισμα), jaki każdy otrzymał.
> Jeśli ktoś przemawia, niech to będą jakby słowa Boże, jeśli kto
> pełni posługę (διακονεῖ), nie to czyni mocą, której udziela Bóg...

Jaka byłaby jednak racja takiego przeciwstawienia, skoro dwa następne dary – nauczania i paraklezy także są związane ze słowem Bożym? K. Romaniuk usiłuje rozstrzygnąć ten problem w sposób następujący: „Być może, że różnica między darem prorokowania a łaską posługiwania jest taka: prorok otrzymuje specjalne natchnienia od Ducha Świętego, posłudze zaś człowiek – aczkolwiek również powoływany przez Boga – oddaje się bardziej sam, choć rzecz jasna, korzysta także ze szczególnej Bożej pomocy”[56].

2. Pozostałe charyzmaty z Rz 12, 7-8 nie dadzą się przeciwstawić darowi proroctwa także z następujących racji:

a) Według 1 Kor 14, 6 do πνευματικά, którymi posługują się prorocy dla zbudowania zgromadzenia, obok προφητεία należą również ἀποκαλύψς, γνῶσις i διδαχή.

b) Według 1 Kor 14, 31 dar prorokowania spełnia także funkcję pouczania (μανθάνειν) oraz napominania (bądź zachęcania czy też podnoszenia na duchu – παρακαλεῖν)[57].

c) Według Dz 15, 32: „Juda i Sylas, którzy byli prorokami, przez częste przemówienia zachęcali (παρεκάλεσαν) i umacniali (ἐπεστήριξαν) braci”.

---

[52] *Apostolat – Verkündigung – Kirche*. Gütersloh 1965 s. 127.

[53] Są one poprzedzone partykułą „εἴτε”.

[54] Zob. jw. s. 299.

[55] Zob. jw. s. 29, 54. Podobnie R o m a n i u k, jw. s. 242; S c h l i e r. *Der Römerbrief* s. 370; W i l c k e n s. *Der Brief an die Römer III* s. 15.

[56] Por. jw. s. 242.

[57] „(Die Prophetie) ist die Gabe inspirierter Predigt, deren Inhalte Paulus in 1 Kor 14, 3 als οἰκοδομή (Erbauung), παράκλησις (Mahnung) und παραμυθία (Tröstung) umschreibt” (W i l c k e n s. *Der Brief an die Römer III* s. 14). Por. U. B. M ü l l e r. *Prophetie und Predigt im Neuen Testament. Formgeschichtliche Untersuchungen zur urchristlichen Prophetie (StNT 10)*. Gütersloh 1975 s. 37-46.

3. Słusznie zauważa C. E. Cranfield[58], że różnica między określeniem διδάσκειν a προφητεύειν jest dosyć jasna. O ile prorokowanie jest mową wewnętrznie inspirowaną, zawierającą orędzie bezpośrednio związane z aktualną sytuacją w gminie, o tyle nauczanie stanowi trwałą wykładnię nauki opartej na Piśmie św., tradycji i materiale katechetycznym rozpowszechnionym we wspólnotach[59]. O ile jednak te dwie czynności – διδάσκειν i προφητεύειν można teoretycznie odróżnić, to bardzo powszechne było posiadanie obydwu darów przez te same osoby. Na przykład według Dz 13, 1 Barnaba, Szymon i Szaweł byli „prorokami i nauczycielami (προφῆται καὶ διδάσκαλοι)". Nieco dalej Łukasz nazywa Barnabę i Szawła również apostołami (por. Dz 14, 14)[60].

4. Wydaje się, że przy braku precyzji co do terminologii i natury charyzmatów można przyjąć, że Paweł używa terminu προφητεία także w szerszym znaczeniu, jako wszelki dar przemawiania z inspiracji Ducha Świętego, rozumianej także dość szeroko[61]. Przecież w 1 Kor 14, 5 napisał: „Chciałbym, żebyście wszyscy prorokowali..." Z kolei w 1 Kor 14, 31 zachęcał: „Możecie bowiem, jeden po drugim, wszyscy prorokować, aby każdy został pouczony i napomniany". Podobną możliwość zakłada także stwierdzenie w 1 Kor 14, 24: „Gdy wszyscy prorokują, a wejdzie jakiś poganin lub prostak, będzie przekonany przez wszystkich..." Także w 1 Kor 11, 4-5 Paweł zdaje się używać czasownika προφητεύω

[58] *A Commentary on Romans 12-13*. Edinburgh 1965 s. 32.

[59] Por. L a n g, jw. s. 203; D. H i l l. *Christian Prophetic as Teachers on Instructors in the Church*. W: *Prophetic Vocation in the NT and Today (NT. S 45)*. Ed. J. Panagopoulos. Leiden 1977 s. 117.

[60] Jeśli Paweł w 1 Kor 12, 28 ustala pewną hierarchię charyzmatów: „Ustanowił Bóg po pierwsze apostołów, po drugie proroków, po trzecie nauczycieli" (por. Ef 4, 11-12), to tę hierarchię należy rozumieć w sensie doniosłości poszczególnych „powołań" dla funkcjonowania Kościoła, a nie w sensie wykluczania się poszczególnych charyzmatów. Zasadne byłoby nawet rozróżnienie pomiędzy urzędami charyzmatycznymi a posługami charyzmatycznymi w Kościele, mimo że Paweł zaciera tę różnicę, obie grupy określając jako charyzmaty. Takie rozróżnienie na bazie 1 Kor 12-14 przyjmuje F. B ö s e n b e r g. *Die Gaben und Kräfte des Heiligen Geistes*. 3. Aufl. Kirchlengern 1961. Również Sullivan (jw. s. 29-30) zaznacza: „Warto zwrócić uwagę, że trzy pierwsze określenia (wg 1 Kor 12, 28) – i jedynie one – odnoszą się bardziej do osób posiadających dary, niż do samych darów". Jak wiemy, sam Paweł, będąc apostołem, był równocześnie prorokiem, nauczycielem (Dz 13, 1), miał dar czynienia cudów (Rz 15, 19) i mówienia językami (1 Kor 14, 18). Schürmann (jw. s. 50) twierdzi nawet, że charyzmat apostolatu zawiera w sobie wszystkie pozostałe charyzmaty.

[61] „Das Wort bezeichnet jemand, der des Willen Gottes in die Öffentlichkeit hinaus ausspricht (od προ-φημὶ)" (L a n g, jw. s. 202). Por. H. K r ä m e r. προφήτης. TWNT VI 795; G. F r i e d r i c h. προφήτης. TWNT VI 829. Według 1 Tes 1, 5 także zwykłe misyjne głoszenie Ewangelii dokonuje się „ἐν πνεύματι". W 1 Kor 14 zdaje się proroctwo rozumieć w znaczeniu różnych darów, określonych na wstępie jako „πνευματικά". „Nie jest wykluczone, że te same charyzmaty mógł Paweł określać różnymi terminami, np. charyzmaty umiejętności, nauczania i objawień zbliżone są do charyzmatu proroctwa" – pisze J. S t ę p i e ń. *Teologia św. Pawła*. Warszawa 1979 s. 500. Schürmann (jw. s. 51) komentując tekst 1 Kor 12, 8 n. zauważa, że dar proroctwa poprzedzony jest przez dar mądrości słowa, poznania, uzdrawiania i czynienia cudów, i pisze: „Paweł prawdopodobnie na listach charyzmatów opuszcza te dary, ponieważ one szczególnie często należą do proroków".

w dość szerokim sensie, kiedy zakłada, że również wszystkie kobiety mogą prorokować[62]. Z kolei w 1 Kor 14, 37 czytamy: „Jeżeli komuś wydaje się, że jest prorokiem, czy też pneumatykiem (προφήτης ἢ πνευματικός)..." Partykuła ἢ zestawia takie pojęcia, które bądź się wykluczają, bądź mogą się wzajemnie zastąpić[63]. Trudno byłoby twierdzić, że προφήτης i πνευματικός to dwa terminy wykluczające się.

Przytoczone wyżej argumenty upoważniają do przypuszczenia, że Paweł w Rz 12, 6 użył terminu προφητεία w szerokim sensie, jako określenia daru głoszenia ewangelicznego orędzia ἐν πνεύματι, bez bliższego sprecyzowania sposobu jego głoszenia.

5. Wielu komentatorów napotyka trudności w rozróżnieniu znaczenia słów: διδασκαλία i παράκλησις. Obydwie funkcje dotyczą przekazu orędzia ewangelicznego[64] i służą, podobnie jak wszystkie πνευματικά[65], zbudowaniu gminy. Niektórzy twierdzą, że funkcje te wzajemnie na siebie zachodzą[66]. Różnica polega – zdaniem C. E. B. Cranfielda – na rozłożeniu wewnętrznych akcentów i metodzie. Jeśli nauczanie kładzie akcent na przekaz informacji i wyjaśnień dotyczących zasadniczej doktryny, parakleza ma charakter imperatywny – jest wezwaniem, apelem i zachętą do posłuszeństwa Ewangelii[67]. „Jest pastoralną aplikacją Ewangelii dla konkretnej wspólnoty"[68].

6. Jak zostało już stwierdzone na podstawie odpowiednich tekstów, παράκλησις jest mocno związana z funkcją proroka we wczesnochrześcijańskiej gminie. Trudniej jest to wykazać w stosunku do διδασκαλία, jakkolwiek i tu mamy pewne dane ku temu. Według 1 Kor 14, 31 προφητεύειν spełnia również rolę μανθάνειν – „nauczania". Ponadto użycie imiesłowu διδάσκων w Rz 12, 7 zamiast rzeczownika διδάσκαλος służy – zdaniem C. E. B. Cranfielda – lepszemu wyrażeniu myśli przez Pawła[69]. Wydaje się, że zastosowanie imiesłowu

---

[62] „Ze sposobu, w jaki Paweł mówi tu o mężczyznach i kobietach modlących się i prorokujących, można odnieść wrażenie, że oczekiwał na proroctwa innych ludzi niż «prorocy», których wyliczył jako drugich po apostołach pomiędzy tymi, których «Bóg ustanowił w Kościele» (1 Kor 12, 28)" (S u l l i v a n, jw. s. 83). Co prawda tekst ten nie jest zgodny z 1 Kor 14, 34, gdzie zabrania się kobietom zabierać głos na wspólnych zebraniach, jednak Klauck (jw. s. 105 n.) dokumentuje, że jest to późniejszy dodatek z okresu powstania Listów Pasterskich.

[63] Por. Bauer 693 n.; Bl-Debr-Rehkopf ¶ 446, 1.

[64] Por. B a r r e t t, jw. s. 238.

[65] Z wyjątkiem daru glossolalii.

[66] Por. Z a h n, jw. s. 32; Romaniuk (jw. s. 243) pisze: „Owo podnoszenie na duchu jest pewną formą lub następstwem zwykłego nauczania".

[67] Por. C r a n f i e l d, jw. s. 33.

[68] Tamże s. 33. Na koniec swoich wywodów konkluduje, że we współczesnym Kościele obydwie te funkcje spełnia duszpasterz. Wielu komentatorów posługuje się tym słowem przy przekładzie terminu „ὁ παρακαλῶν" (niem. „Seelsorger" – tak m.in. H. W. Schmidt, H. Conzelmann, H. Schlier, W. de Borr).

[69] Por. jw. s. 31. Autor nie precyzuje jednak, na czym to lepsze wyrażenie intencji Apostoła miałoby

wskazuje bardziej na konkretną czynność we wspólnocie niż na Urząd Nauczycielski[70].

Tak więc określenia „παρακαλῶν” i „διδάσκων” mogą być rozumiane jako pewna, jakkolwiek niepełna specyfikacja zadań prorockich.

Dotychczasowe rozważania można streścić następująco:

a) Słowo προφητεία w Rz 12, 6-8, podobnie jak λόγος w 1 P 4, 11, jest przeciwstawieniem słowa διακονία. Obydwa terminy są rozumiane w szerokim sensie.

b) Następne pięć charyzmatów wyrażonych imiesłowami można podzielić na dwie grupy, zarówno pod względem literackim, jak i merytorycznym:

– charyzmaty poprzedzone partykułą εἴτε oraz objaśnione za pomocą rzeczowników z rodzajnikami[71], związane są z darem proroctwa;

– charyzmaty bez εἴτε oraz opisane za pomocą rzeczowników bez rodzajników określają proste diakonie we wspólnocie[72].

Jak już wcześniej sygnalizowano, parakleza jest zadaniem nie tylko proroków i apostołów, lecz zwykłych członków Kościoła (por. 1 Tes 4, 18; 5, 11). Dla charyzmatów można wyróżnić dwa klucze klasyfikacyjne: według urzędów – apostołowie, prorocy, nauczyciele itd. (por. 1 Kor 12, 28 n.; Ef 4, 11), którzy zostali „ustanowieni”, oraz według spełnianych spontanicznie, w zależności od potrzeby, zadań i posług. W Rz 12, 7-8 owe poszczególne zadania charyzmatyczne przez użycie rodzajnika zostały związane z pewnymi osobami[73].

III. WNIOSKI

W świetle powyższych analiz na podstawie tekstów Rz 1, 11 n. i Rz 12, 8 można mówić o charyzmacie paraklezy. Przedstawia się on jako:

a) Jedna z funkcji charyzmatycznych, związanych z posługą słowa, należąca do πνευματικά – darów objawiających się przez natchnione słowo, odpowiadające na konkretną sytuację w gminie.

---

polegać.

[70] Michel (jw. s. 229) pisze: „Es fählt auf, daß Paulus durch die Partizipien διδάσκων und παρακαλῶν die Tätigkeiten und den Vollzug der Charismen betont, nicht sehr die Begabung oder die Würde des Charismatikers”.

[71] Por. tekst grecki rozpisany na s. 93.

[72] Tak właśnie interpretują ten zestaw charyzmatów: R. P e s c h. *Römerbrief.* Würzburg 1986 s. 92. NEchter 6, oraz W i l c k e n s. *Der Brief an die Römer III* s. 15.

[73] Por. na ten temat Z a h n, jw. s. 546. Schlier (*Der Römerbrief* s. 371) pisze: „Es ist noch nicht ein Festes Amt, aber es ist, meint Zahn mit Recht, «ein Stand», dessen regelmaßiger Dienst eben das Lehren ist”.

b) Oparty na autorytecie słowa Bożego sposób napominania i zachęcania do dobrego życia.

c) Posługa o charakterze duszpasterskim, jednak nie zawsze związana z urzędową hierarchią kościelną.

d) Charyzmat służący umocnieniu wiary i zacieśnieniu wspólnoty wewnątrz gminy, jak też między duszpasterzem i gminą.

DAS CHARISMA DER PARAKLESE

Zusammenfassung

Auf Grund von den Texten Röm 1, 11 und Röm 12, 8 kann man vom Charisma der Paraklese sprechen. Dieses Charisma steht sich vor als:

a. Die charismatische Function, die zu pneumatika – d.h. zu den Gaben, die der Charakter des prophetischen Wortes haben, gehört;

b. Die Art der Ehmahnung und des Zuredens zum guten christlichen Leben, fussende auf der Autorität des Gottes Wortes;

c. Die seelsorgliche Dienst, obwohl nicht immer mit der amtlichen Hiërarchie verbunden;

d. Das Charisma dient zur Bestärkung des Glaubens, sowohl innerhalb der Gemeinde, als auch zwischen dem Seelsorger und der Gemeinde.